Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Onze referentie
8069507

Bijlage(n)
2

Datum 12 oktober 2026
Betreft Kabinetsreactie WAMCA evaluatie

Met deze brief reageer ik op het evaluatieonderzoek van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (WAMCA).

1. Inleiding

Het evaluatieonderzoek bestaat uit twee delen. Op 16 juni 2025 zond de toenmalige Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid uw Kamer het eerste deel, het rapport 'Rechtsvergelijking toegang tot de rechter van belangenorganisaties in algemeenbelangactie' (hierna: het rechtsvergelijkend rapport).[1] Op 19 november 2025 bood mijn ambtsvoorganger het tweede deel, het rapport 'Vijf jaar WAMCA. Evaluatie Wet afwikkeling massaschade in collectie actie (2020-2025)' (hierna: het evaluatierapport) aan uw Kamer aan.[2] Het evaluatieonderzoek is in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid uitgevoerd door een breed consortium van onderzoekers verbonden aan de Universiteit Utrecht, Erasmus Universiteit Rotterdam en Radboud Universiteit Nijmegen.

In de aanbiedingsbrief van 19 november 2025 is opgemerkt dat het, gelet op de op dat moment demissionaire status van het toenmalige kabinet, aan een volgend kabinet wordt gelaten om met een nadere inhoudelijke reactie te komen. In de brief staat ook dat bij die inhoudelijke reactie de uitkomsten van de monitoringsbijeenkomst waarin het evaluatieonderzoek met het veld is besproken, zouden worden meegenomen. Deze monitoringsbijeenkomst[3] heeft plaatsgevonden op 28 november 2025. Vervolgens zijn er focusgroepen gehouden over de algemeenbelangactie op 9 april 2026, de ontvankelijkheidsfase op 10 april 2026 en procesfinanciering op 12 juni 2026.

Het evaluatieonderzoek is ook besproken in het commissiedebat Civielrechtelijke onderwerpen van 22 april 2026, gevolgd door een tweeminutendebat op 27 mei 2026. In het commissiedebat heb ik een onderzoek aangekondigd naar de maatschappelijke effecten van de WAMCA, waaronder de gevolgen voor het

[1] Zie *Kamerstukken II* 2024/25, 29 279, nr. 975 en *Kamerstukken I* 2024/25, 35 925 VI, nr. AQ.
[2] Zie *Kamerstukken II* 2025/26, 29 279, nr. 1002 en *Kamerstukken I* 2025/26, 35 925 VI / 34608 AT.
[3] Tijdens de monitoringsbijeenkomst zijn de bij de WAMCA betrokkenen (vertegenwoordigers van bedrijven, belangenorganisaties, advocaten, rechters, procesfinanciers en wetenschappers) gevraagd om een eerste reacties. Tijdens de focusgroepen zijn betrokkenen in de gelegenheid gesteld om nader in te gaan op specifieke onderwerpen. Voor de focusgroep over procesfinanciering zijn daarnaast (rechts)economen uitgenodigd.

investerings- en vestigingsklimaat.[4] Ook heb ik in dit commissiedebat toegezegd in de kabinetsreactie in te gaan op de uitkomsten van de focusgroepen over de aanbevelingen van het evaluatieonderzoek, de positie van de vakbonden en het onderscheid tussen algemeenbelangacties tegen de overheid en tegen private partijen.[5] Naar aanleiding van het tweeminutendebat zijn op 2 juni 2026 twee moties aangenomen. De motie van het lid Abdi (PRO) roept op te onderzoeken hoe WAMCA-zaken die strekken tot schadevergoeding en waarvoor geen commerciële procesfinanciering beschikbaar is, toch bij de rechter aanhangig gemaakt kunnen worden.[6] De motie van de leden Straatman (CDA) en Ellian (VVD) roept op nader te onderzoeken of en zo ja, hoe procesfinanciering van collectieve acties verder gereguleerd kan worden en hierin ook het vraagstuk rondom de redelijke beloning van een procesfinancier mee te nemen, evenals maatregelen ter verbetering van de transparantie rondom de financieringsovereenkomst.[7] In het tweeminutendebat heb ik al laten weten dat ik een vervolgonderzoek wil laten uitvoeren naar de kosten, financiering en financierbaarheid van collectieve acties.

In deze brief reageer ik inhoudelijk op de twee rapporten van het evaluatieonderzoek die in 2025 naar uw Kamer zijn gestuurd en de daarin opgenomen aanbevelingen. Ook ga ik in op de hiervoor genoemde toezegging, de uitvoering van beide moties en het vervolgonderzoek.

Ik besef dat deze kabinetsreactie technisch en juridisch is. Dat heeft te maken met het evaluatieonderzoek en de aard van de aanbevelingen. Om uw Kamer en de rechtspraktijk goed te informeren, vind ik het belangrijk om inhoudelijk op alle aanbevelingen te reageren. Voor mij staat voorop: goede toegang tot het recht. De WAMCA draagt daaraan bij en is dus meer dan alleen een technische regeling. Het is vooral een middel voor burgers en bedrijven om samen naleving van wet- en regelgeving af te dwingen wanneer dat individueel niet lukt.

Kern van de kabinetsreactie
De rapporten getuigen van een gedegen onderzoek. Op basis van de aanbevelingen van de onderzoekers en de bespreking daarvan in de monitoringsbijeenkomst en de focusgroepen, is mijn conclusie dat er op dit moment onvoldoende aanleiding bestaat voor aanpassingen in de met de WAMCA ingevoerde wetgeving. Wel zie ik, in navolging van de onderzoekers, het commissiedebat en de moties van uw Kamer, aanleiding tot het doen van nader onderzoek.

Leeswijzer
In par. 2 ga ik nader in op de aanleiding voor het onderzoek, in par. 3 op de opzet en de bevindingen van het rechtsvergelijkend rapport en in par. 4 op de opzet en bevindingen van het evaluatierapport. Mijn reactie op de rapporten en de aanbevelingen geef ik in par. 5. Vervolgens ga ik in par. 6 in op het vervolgonderzoek en in par. 7 op de overige punten. In par. 8 volgt de afsluiting.

[4] Zie het Verslag van het commissiedebat Civielrechtelijke onderwerpen op 22 april 2026, *Kamerstukken II*, 2025/26, 29 279, nr. 1064.
[5] Zie de toezeggingenlijst CD Civielrechtelijke onderwerpen van 22 april 2026, 2026D24990, TZ202604-199. Zie over de positie van de vakbonden ook de brief van FNV en CNV van 3 september 2026 aan mij, in afschrift aan Uw Kamer, https://www.cnv.nl/nieuws/cnv-en-fnv-vragen-aandacht-voor-rol-vakbonden-bij-wamca/#brief.
[6] *Kamerstukken II* 2025/26, 29 279, nr. 1033.
[7] *Kamerstukken II* 2025/26, 29 279, nr. 1034.

2. Aanleiding voor het evaluatieonderzoek

De WAMCA heeft de regeling voor collectieve acties (artikel 3:305a van het Burgerlijk Wetboek, hierna: BW) per 1 januari 2020 gewijzigd. Het gezamenlijk kunnen procederen in een collectieve actie draagt bij aan een goede toegang tot de rechter. Conflicten die een grote groep mensen raken en die anders onopgelost zouden blijven, of waarin anders heel veel verschillende individuele rechtszaken voor de rechter gebracht zouden worden, kunnen via één collectieve procedure aan de rechter worden voorgelegd. Ook voor maatschappelijke organisaties is het recht om collectieve acties te voeren van groot belang. Zij kunnen namens groepen of in het algemeen belang opkomen voor kwesties die de samenleving als geheel raken en waarin individuele rechtsbescherming niet altijd haalbaar is.[8]

Artikel 3:305a BW biedt een vereniging of een stichting (hierna: een belangenorganisatie) de mogelijkheid een rechtsvordering instellen voor de gelijksoortige belangen van anderen. Deze vordering kan zien op een financieel belang, maar ook op een algemeen of ideëel belang, en kan worden gericht tegen individuen, ondernemingen en de overheid. Tot 1 januari 2020 kon een belangenorganisatie alleen een gebod, verbod of verklaring voor recht vorderen. Met de invoering van de WAMCA per die datum is ook een vordering tot schadevergoeding mogelijk. Verder zijn met de WAMCA de ontvankelijkheidsvereisten voor een belangenorganisatie aangescherpt voor alle vorderingen. Zo moet een belangenorganisatie voldoende representatief zijn om op te komen voor de belangen van de achterban[9] en gelden er eisen voor de inrichting van de belangenorganisatie (de *governance*-eisen).[10] De rechter kan bepaalde ontvankelijkheidseisen die zien op *governance* niet toepassen als er sprake is van een ideëel doel en een zeer beperkt financieel belang of als de aard van de vordering of de achterban daartoe aanleiding geeft (artikel 3:305a lid 6 BW).[11] Daarnaast is met de WAMCA een verplichte en duidelijk onderscheiden fasering ingevoerd, bestaande in een ontvankelijkheidsfase en een fase voor de inhoudelijke behandeling van de collectieve actie (titel 14A van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, hierna: Rv).

Artikel IV van de WAMCA bepaalt dat de wet vijf jaar na inwerkingtreding wordt geëvalueerd.[12] Met het evaluatieonderzoek is opvolging gegeven aan deze bepaling. In het onderzoek staat de vraag centraal hoe de collectieve actie in de zin van artikel 3:305a BW in de praktijk werkt in het licht van de doelstellingen van de WAMCA.

---

[8] Zie hierover nader Jaarlijkse rapportage 2024-2025: Tegenspraak onder druk | College voor de Rechten van de Mens, https://publicaties.mensenrechten.nl/publicatie/24d329a2-cdb0-4f6e-9429-fb7ef9cf5e3.
[9] Artikel 3:305a lid 2, aanhef, BW.
[10] De belangenorganisatie moet bijvoorbeeld een toezichthoudend orgaan hebben (artikel 3:305a lid 2 onder a BW) en bestuurders mogen geen rechtstreeks of middellijk winstoogmerk hebben (artikel 3:305a lid 3 onder a BW).
[11] Reden hiervoor was dat de wetgever voorzag dat bepaalde collectieve acties naar hun aard niet aan de nieuwe ontvankelijkheidsvoorwaarden zouden kunnen voldoen. Het is uiteindelijk aan de rechter om ambtshalve te toetsen of in een concreet geval een uitzondering op de ontvankelijkheidseisen moet gelden (*Kamerstukken II*, 2016/17, 34 608, nr. 3, p. 28). Toepassing van lid 6 van artikel 3:305a BW kan gepast zijn wanneer een representatieve belangenorganisatie een andere vordering instelt dan een schadevergoeding en er een maatschappelijk belang mee is gemoeid (*Kamerstukken II*, 2017/18, 34 608, nr. 6, p. 21).
[12] Artikel IV Wet van 20 maart 2019 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering teneinde de afwikkeling van massaschade in een collectieve actie mogelijk te maken (Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie), Stb. 2019, 130.

Het evaluatieonderzoek geeft ook invulling aan de passage in het regeerprogramma van het kabinet-Schoof waarin wordt gemeld dat het kabinet onderzoekt of en zo ja, hoe nadere vereisten gesteld moeten worden aan de representativiteit van belangenorganisaties met een ideëel doel die een procedure kunnen voeren op basis van artikel 3:305a BW.[13] Het komt ook tegemoet aan moties met een soortgelijke strekking van Stoffer c.s. en van Diederik van Dijk c.s., alsmede aan een aan de Eerste Kamer gedane toezegging.[14]

Het WAMCA evaluatieonderzoek bestaat uit een rechtsvergelijkend rapport over toegang tot de rechter in algemeenbelangacties en een evaluatierapport over het functioneren van de wetswijzigingen die met de WAMCA zijn ingevoerd. De opzet en bevindingen van deze rapporten worden in de volgende paragrafen besproken.

3. Opzet en bevindingen rechtsvergelijkend rapport

Het rechtsvergelijkend rapport vergelijkt de toegang tot de civiele rechter voor belangenorganisaties in algemeenbelangacties in Nederland, België, Duitsland, Engeland en Wales, Frankrijk, Noorwegen en Zweden. De onderzoekers gebruiken de aanduiding algemeenbelangactie voor vorderingen die in artikel 3:305a lid 6 BW worden aangeduid als vorderingen met een ideëel doel waarin geen schadevergoeding wordt gevorderd. Daarnaast bespreekt het rapport de representativiteitstoets van artikel 3:305a BW in het licht van het recht op effectieve toegang zoals dat wordt gewaarborgd in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en het Verdrag van Aarhus.

De onderzoekers stellen vast dat alle onderzochte jurisdicties belangenorganisaties de bevoegdheid geven om voor de bescherming van een ruime variëteit aan belangen en rechten van anderen een algemeenbelangactie (of een variant daarop) aanhangig te maken. De jursdicties verschillen in bij welke rechter belangenorganisaties zulke zaken kunnen aanbrengen (bijvoorbeeld de civiele of constitutionele rechter).[15] Het beeld dat uit het rechtsvergelijkend rapport naar voren komt, is dat in alle onderzochte jurisdicties, inclusief Nederland, in de ontvankelijkheidsbeoordeling gekeken wordt naar de representativiteit van de procederende belangenorganisatie. Niet alle jurisdicties hanteren expliciet de term representativiteit maar alle jurisdicties hanteren ontvankelijkheidscriteria die hier betrekking op hebben. De nadere uitwerking van de notie van representativiteit is veelal niet nader geconcretiseerd en wordt aan de rechter overgelaten. Met name criteria die zien op de geschiktheid van de belangenorganisatie om op te komen voor de belangen van de achterban spelen daarbij een rol. Aan criteria die zien op de relatie van de belangenorganisatie tot de achterban komt minder gewicht toe.[16]

Uit het onderzoek blijkt niet dat er een noodzaak is tot het stellen van nadere vereisten aan de representativiteit van belangenorganisaties in algemeenbelangacties. Voor milieuzaken wijzen de onderzoekers in dit verband

[13] Regeerprogramma. Uitwerking van het hoofdlijnenakkoord door het kabinet.pdf van 13 september 2024.
[14] Zie *Kamerstukken II* 2022/23, 36 169, nr. 37 (gewijzigde motie Stoffer c.s.), *Kamerstukken II* 2023/24, 36 169, nr. 41 (moties Diederik van Dijk c.s.) en *Kamerstukken I* 2022/23 35 334 en 33 576, BF (toezegging T03660).
[15] Zie rechtsvergelijkend rapport p. 57.
[16] Die relatie tot de achterban kan bijvoorbeeld blijken uit actieve aansluiting bij de collectieve actie, donaties aan of lidmaatschap van een belangenorganisatie.

nog op artikel 9 van het Verdrag van Aarhus.[17] Uitgangspunt van het Verdrag is dat belangenorganisaties ruime toegang dienen te hebben tot de rechter om op te komen voor de bescherming van (door het Verdrag bestreken) milieubelangen. De nationale toepasselijke regels en criteria mogen het voor belangenorganisaties in elk geval niet feitelijk onmogelijk of uiterst moeilijk maken om via rechtszaken te verzekeren dat (door het Verdrag bestreken) milieuregels worden nageleefd. Met name de criteria die betrekking hebben op de relatie van de belangenorganisatie met de achterban in het huidige representativiteitsvereiste, staan bij milieubelangen op gespannen voet met het Verdrag van Aarhus. Die criteria zijn immers niet goed hanteerbaar bij milieubelangen, waar de achterban vaak diffuus en onbepaalbaar is.[18]

4. Opzet en bevindingen evaluatierapport

4.1 Opzet

In het evaluatierapport staan de vragen centraal hoe de WAMCA in de praktijk werkt en of met de invoering van de wet de daarmee beoogde doelen zijn bereikt. De onderzoekers maken bij de collectieve acties onderscheid tussen wat zij 'reguliere acties' noemen op basis van artikel 3:305a BW en 'lid-6-acties'. Reguliere acties verwijzen daarbij naar collectieve acties waarvoor een belangenorganisatie aan alle ontvankelijkheidseisen moet voldoen, ongeacht of het gaat om een schadevergoedingsactie of om een verbods- of gebodsactie. Lid-6-acties zijn in het rapport de collectieve acties waarin de rechter op grond van lid 6 van artikel 3:305a BW een aantal *governance*-eisen niet toepast voor beoordeling van de ontvankelijkheid van de belangenorganisatie.

Op basis van de parlementaire geschiedenis van de WAMCA onderscheiden de onderzoekers de volgende doelstellingen:

1) het mogelijk maken van collectieve schadeafwikkeling;
2) een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van collectieve acties;
3) het verbeteren van de kwaliteit van belangenorganisaties ten behoeve van de bescherming van benadeelden;
4) het voorkomen van excessen;
5) het stimuleren van overleg en schikken;
6) het voorkomen van een aanzuigende werking op buitenlandse partijen;
7) het achterwege laten van toetsing aan alle ontvankelijkheidseisen wanneer dat niet opportuun is.

Het onderzoek omvat een analyse van de collectieve acties die vanaf de inwerkingtreding op 1 januari 2020 tot en met 30 april 2025 in het Centraal register voor collectieve vorderingen zijn opgenomen. De onderzoekers hebben ook zes bijeenkomsten met het veld gehouden en een vragenlijstonderzoek uitgevoerd onder advocaten zowel aan eisende als aan gedaagde kant, belangenorganisaties, gedaagde partijen en rechters, en daarnaast literatuuronderzoek verricht.

4.2 Algehele conclusie

[17] Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak in besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden, Aarhus, 25-06-1998, Trb. 1998, 289 (Engelse en Franse tekst); Trb. 2001, 73 (Nederlandse tekst).
[18] Rechtsvergelijkend rapport, p. 36-39.

De onderzoekers concluderen dat er geen redenen zijn voor een beperking of een fundamentele aanpassing van de met de WAMCA ingevoerde regeling. Wel stellen zij vast dat de tweede doelstelling – een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van collectieve acties – van alle doelstellingen het minst lijkt te zijn bereikt. Dit geldt op het punt van efficiëntie en effectiviteit, met name door de lange duur van de ontvankelijkheidsfase van een procedure onder het WAMCA-regime (door de onderzoekers aangeduid als de voorfase). De onderzoekers concluderen dat uit de rechtspraktijk blijkt dat juist vanuit het oogpunt van efficiëntie en effectiviteit van de collectieve actie sommige verplichte onderdelen die coördinatie beogen, beter zouden kunnen worden losgelaten of aangepast. Zij geven daarbij de overweging mee dat iedere wetswijziging waarschijnlijk resulteert in een bepaalde mate van (nieuwe) onzekerheid en dat de belangen van benadeelden niet uit het oog moeten worden verloren. Het blijft in die zin volgens de onderzoekers (altijd) een zoektocht naar een goede balans. Over doelstelling 6 merken de onderzoekers op dat er (vooralsnog) geen aanwijzingen zijn dat de collectieve actie onder de WAMCA een aanzuigende werking heeft op buitenlandse partijen.

4.3 Bevindingen over aantallen acties

Wat de aantallen collectieve acties betreft, zijn de bevindingen van de onderzoekers als volgt. Tussen 1 januari 2020 en 30 april 2025 zijn in het register in totaal 95 WAMCA-acties opgenomen. Daarvan betreffen er 71 een bodemprocedure en 25 een kortgedingprocedure, waarbij één zaak in beide categorieën valt. Vergeleken met de periode vóór 2020 lijkt het gemiddelde aantal collectieve acties te zijn gedaald; in elk geval heeft de WAMCA niet tot een toename van collectieve acties geleid.[19] Van de 26 afgeronde bodemprocedures is het merendeel (73%) een collectieve actie op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW; slechts vijf reguliere WAMCA-bodemprocedures (23%) zijn afgerond.[20] Uit de rechtspraakanalyse volgt dat de ontvankelijkheidsbeoordeling in collectieve acties op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW vlotter verloopt dan in reguliere WAMCA-acties: tot 30 april 2025 zijn 25 collectieve acties op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW ontvankelijk verklaard tegenover 10 reguliere acties. Hoewel het aantal bodemprocedures per regime dicht bij elkaar ligt (29 op basis van 3:305a lid 6 BW tegenover 25 regulier), is het percentage afgeronde zaken bij collectieve acties op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW aanzienlijk hoger (55% versus 21%). In de onderzochte periode was er nog geen procedure waarin een collectieve schadeafwikkeling heeft plaatsgevonden op basis van het WAMCA-regime.[21]

4.4 Algemene bevindingen

Het evaluatierapport komt tot vier algemene bevindingen. Daarnaast staan in het rapport meer specifieke bevindingen waaraan de onderzoekers twintig aanbevelingen hebben gekoppeld, waarvan negentien aan de hand van de hiervoor genoemde zeven doelstellingen van de WAMCA. De aanbevelingen zijn mede gebaseerd op het rechtsvergelijkend rapport. Ik noem hierna de algemene

[19] Evaluatierapport, p. 75-76.
[20] Van één collectieve actie was niet duidelijk in welke categorie deze thuishoort.
[21] Uit het Centraal register voor collectieve vorderingen blijkt dat in de periode na het afsluiten van het evaluatieonderzoek (1 mei 2025 tot 1 september 2026) nog geen collectieve schadeafwikkeling heeft plaatsgevonden. Er zijn 27 dagvaardingen geregistreerd, waarvan één kortgedingdagvaarding. Van de 26 bodemprocedures wordt in 17 gevallen schadevergoeding gevorderd. De 26 bodemprocedures hebben betrekking op 22 gebeurtenissen; in drie procedures zijn meerdere dagvaardingen over dezelfde gebeurtenis ingediend. Van de 26 bodemprocedures worden drie procedures tegen gemeenten gevoerd en drie tegen de Staat. Ook de ingeschreven kortgedingdagvaarding betreft een procedure tegen de Staat.

bevindingen van de onderzoekers. De meer specifieke bevindingen komen terug in mijn reactie op de verschillende aanbevelingen in par. 5 van deze brief.

De eerste algemene bevinding is dat personen en organisaties die actief zijn op het gebied van collectieve acties in de zin van artikel 3:305a BW, positief zijn over het bestaan van de collectieve (schadevergoedings)actie. Ten tweede blijkt dat het wettelijk voorgeschreven duidelijke onderscheid tussen de ontvankelijkheidsfase en de fase van inhoudelijke behandeling ervoor zorgt dat de voortgang van de collectieve actie een aandachtspunt is en dat de wet op dit punt weinig flexibiliteit kent voor de rechter. Het beeld van de onderzoekers is dat de gewenste coördinatie van de collectieve actie ten koste gaat van de effectiviteit en efficiëntie daarvan. Verschillende concrete aanbevelingen van de onderzoekers zien op deze algemene bevinding. In het verlengde daarvan constateren de onderzoekers ten derde dat op het moment van het onderzoek de rechter nog geen collectieve schadeafwikkeling heeft vastgesteld onder het WAMCA-regime; de voorfase lijkt dusdanig veel tijd te kosten dat de meeste collectieve schadevergoedingsvorderingen in de evaluatieperiode nog niet inhoudelijk zijn behandeld. De vierde algemene bevinding is dat elke wetswijziging van een omvang als die van de WAMCA tot onduidelijkheden en knelpunten in de rechtspraktijk leidt, wat ook hier dus het geval is.

4.5 Verschillende soorten aanbevelingen
De onderzoekers maken een onderverdeling in de aanbevelingen in vier categorieën: (1) aanbevelingen die zien op verduidelijking van wettelijke begrippen of onderdelen van de procedure, (2) aanbevelingen die zien op concrete suggesties voor wetswijzigingen, (3) aanbevelingen die zien op het maken van wetssystematische keuzes en (4) suggesties voor monitoring door de wetgever van de collectieve actie.

5. Kabinetsreactie op de aanbevelingen

5.1 Inleiding kabinetsreactie
Hieronder ga ik in op de aanbevelingen waarbij ik deze heb genummerd aan de hand van de tabellen opgenomen in pagina's 235-237 van het onderzoek (zie de bijlage). Ik verwijs daarbij naar collectieve (schadevergoedings)acties als het gaat over door de onderzoekers als '305a-acties' aangeduide procedures en naar ideële vorderingen op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW als het gaat over acties die de onderzoekers aanduiden met 'lid-6-acties'.[22]

Ik stel voorop dat ik blij ben dat uit het onderzoek volgt dat het bestaan van een collectieve (schadevergoedings)actie van artikel 3:305a BW positief wordt beoordeeld door degenen die hiermee vanuit verschillende achtergronden ervaring hebben. In lijn met de conclusies van het evaluatieonderzoek, zie ik geen aanleiding voor een beperking of fundamentele aanpassing van artikel 3:305a BW of de procedure in titel 14A Rv.

[22] Voor de bespreking van de aanbevelingen is het door de onderzoekers gebruikte begrip 'reguliere acties' (voor alle collectieve acties die niet op lid 6 van artikel 3:305a BW zijn gebaseerd) niet relevant. Onder lid 6 van artikel 3:305a BW kunnen naast vorderingen met een ideëel doel en een beperkt financieel belang ook vorderingen vallen waarop deze bepaling vanwege hun aard of vanwege de aard van de achterban wordt toegepast.

Zoals de onderzoekers concluderen, moet een nieuwe wettelijke regeling de tijd krijgen om volledig tot wasdom te komen. Dit geldt ook voor de WAMCA. De evaluatieperiode van vijf jaar is in dit geval te kort, mede omdat de afwikkeling van massaschadezaken per definitie veel tijd vergt. Dat de WAMCA nog in ontwikkeling is, is ook zichtbaar in rechterlijke uitspraken die zijn gedaan sinds 30 april 2025 (de einddatum van de onderzoeksperiode). Een aantal aspecten waarvoor de onderzoekers verduidelijking aanbevelen, is met die uitspraken verhelderd. Dit komt nog nader aan de orde in paragrafen 5.2 en 5.3. Een verdere reden voor terughoudendheid in wettelijke aanpassingen is dat – zoals de onderzoekers terecht overwegen – iedere (substantiële) wettelijke interventie aanleiding kan geven tot nieuwe rechtsvragen en nieuwe vertraging van de procedures. Ik zie daarom op dit moment geen aanleiding voor wettelijk ingrijpen. De praktijk heeft meer tijd nodig om via jurisprudentie duidelijkheid te verkrijgen over bepaalde aspecten van de met de WAMCA ingevoerde regels, alvorens de wetgever eventueel weer aan zet is.

Ik voel mij in deze terughoudendheid om wettelijk in te grijpen gesteund door de uitkomsten van de monitoringsbijeenkomst en de focusgroepen over het rechtsvergelijkend rapport, het evaluatierapport en de daaruit voortvloeiende aanbevelingen. De deelnemers spraken daarin hun waardering uit voor het onderzoek. Zij vonden het rapport geruststellend, maar benoemden ook enkele knelpunten in de praktijk, waaronder de financiering van procedures (procesfinanciering) en doorlooptijden. De deelnemers zagen, met de onderzoekers, ruimte om de procedure te versnellen en de toegankelijkheid ervan te verbeteren. Tegelijkertijd zagen zij ook ruimte om dit voor dit moment over te laten aan de rechtsontwikkeling, die in volle gang is.

Voor de leesbaarheid van deze kabinetsreactie hanteer ik bij het bespreken van de aanbevelingen de volgende indeling. Ik maak onderscheid tussen:
- aanbevelingen voor verduidelijking van wettelijke begrippen of de procedure, die ook door de rechter kan worden gegeven (par. 5.2);
- aanbevelingen gericht tot de wetgever (par. 5.3) over:
  - ideële vorderingen op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW (par 5.3.1);
  - collectieve schadevergoedingsacties (par. 5.3.2); en
  - alle collectieve acties (par. 5.3.3);
- aanbevelingen over monitoring (par. 5.4).

5.2 Aanbevelingen voor verduidelijking van wettelijke begrippen of de procedure
Een groot deel van de aanbevelingen van de onderzoekers ziet op het creëren van duidelijkheid in de interpretatie van wettelijke begrippen of de procedure. Dit betreft de aanbevelingen 1 tot en met 8. Deze aanbevelingen zien op gewenste duidelijkheid over twee technische procedurele punten,[23] uitgangspunten voor hoger beroep en cassatie (aanbeveling 3) en de interpretatie van de representativiteitseis (aanbeveling 4). Daarnaast gaat het over de interpretatie van het begrip 'zeggenschap over de vordering' bij financiering door procesfinanciers (aanbeveling 5) en van het begrip 'opmaat tot schadevergoeding' (aanbeveling 6). Omdat de uitleg van de wet een taak van de rechter is, lees ik deze aanbevelingen als aanbevelingen primair gericht op het verkrijgen van

[23] Het gaat om gewenste duidelijkheid over het moment waarop bepaalde incidentele vorderingen beoordeeld mogen worden (aanbeveling 1) en over de vraag of de begrippen 'gelijksoortigheid' in 3:305a lid 1 BW en 'voldoende gelijke feitelijke en rechtsvragen' in artikel 1018c lid 5 onder b Rv dezelfde toetsingsmaatstaf betreffen (aanbeveling 2).

duidelijkheid door rechterlijke uitspraken. Ook de onderzoekers gaan ervan uit dat duidelijkheid van deze punten door jurisprudentie kan komen.[24] De rechtspraak moet de ruimte krijgen om deze punten te verhelderen; sommige onduidelijkheden kristalliseren zich ook pas uit in concrete zaken. Verschillende van de in de wetsevaluatie genoemde onduidelijkheden liggen reeds voor bij de rechterlijke macht of zijn inmiddels al beslist. Zo heeft de Hoge Raad recent helderheid verschaft over enkele procesrechtelijke aspecten van het hoger beroep in collectieve acties (aanbeveling 3). De Hoge Raad heeft beslist dat in een collectieve actie op basis van artikel 3:305a BW de rechter in hoger beroep, anders dan in andere zaken, soms wel mag terugwijzen naar de rechter in eerste aanleg.[25] Ook heeft de Hoge Raad verduidelijkt dat de toetsing of een belangenorganisatie voldoet aan de ontvankelijkheidseisen moet plaatsvinden op het moment van het sluiten van het onderzoek ter zitting.[26]
Ik ben van mening dat de gewenste duidelijkheid over de interpretatie van de in het rapport genoemde punten het beste kan worden gegeven door de rechtspraak en dat het daarom raadzaam is de verdere ontwikkelingen in de jurisprudentie af te wachten.

5.3 Aanbevelingen gericht tot de wetgever
De onderzoekers doen ook aanbevelingen die (uitsluitend) tot de wetgever zijn gericht. Die vallen uiteen in concrete aanbevelingen op veelal technisch-juridisch vlak (aanbevelingen 7 tot en met 14) en aanbevelingen over wetssystematische keuzes (aanbevelingen 15, 16 en 17).[27] Eerstgenoemde aanbevelingen zien met name op het bevorderen van de voortgang van de voorfase of ontvankelijkheidsfase van de collectieve actie. Dit houdt verband met doelstelling 2: een gecoördineerde, efficiënte en effectieve collectieve actie. Om de onderdelen 'efficiëntie en effectiviteit van de collectieve actie' van deze doelstelling te bereiken, zouden volgens de onderzoekers sommige verplichte onderdelen die zijn gericht op het onderdeel coördinatie met een wetswijziging kunnen worden losgelaten of aangepast.

Ik kan mij vinden in de gedachte achter verschillende van de aanbevelingen aan de wetgever (aanbevelingen 8 tot en met 11, 13 en 14), maar zie hiervoor geen noodzaak tot wetsaanpassing. Naar mijn mening biedt het huidige recht voldoende ruimte en ik zie ook dat de rechtspraak hiermee inmiddels uit de voeten kan. Er zijn ook enkele aanbevelingen voor concrete wetswijziging die ik niet deel (aanbevelingen 7 en 13). Ook zijn er aanbevelingen voor het maken van een wetssystematische keuze óf iets mogelijk moet zijn, waarbij ik meen dat dit niet mogelijk moet zijn (aanbevelingen 15, 16 en 17). Hieronder ga ik nader in op de verschillende aan de wetgever gerichte aanbevelingen.

5.3.1 Aanbevelingen voor ideële vorderingen op basis van artikel 3:305a lid 6 BW
Aanbevelingen 8, 9, 10, en 11 zien op het voorstel om het bij wet mogelijk te maken dat enkele verplichte procedurele stappen in de WAMCA-procedure worden overgeslagen. Bij de aanbevelingen 8 en 11 blijkt uit de formulering al dat zij beperkt zijn tot ideële vorderingen op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW maar ook bij de aanbeveling 9 en 10 zal het logischerwijs enkel om dit type vorderingen gaan. Het gaat bij dit soort acties, waarin geen schadevergoeding wordt

[24] Evaluatierapport, p. 235.
[25] HR 17 juli 2026, ECLI:NL:HR:2026:1198 (*Oracle/Stichting The Privacy Collective*), r.o. 4.1.2-4.2.7.
[26] HR 17 juli 2026, ECLI:NL:HR:2026:1198 (*Oracle/Stichting The Privacy Collective*), r.o. 3.2.1-3.2.5.
[27]

gevorderd, in de praktijk vrijwel altijd om acties met een ideëel doel en een zeer beperkt financieel belang. Aanbeveling 13 ziet op een aanvulling van de wet. Aanbevolen is om een kwalitatieve toets te introduceren voor de representativiteit bij ideële vorderingen op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW. Hieronder leg ik uit dat uit de rechtspraktijk blijkt dat de wet op de genoemde punten voldoende flexibiliteit biedt. Ik neem deze aanbevelingen voor wetsaanpassing dan ook niet over.

Aanbeveling 8 Overslaan van de wachttermijn van 3 tot 6 maanden

Aanbeveling 8 is om bij een ideële vordering op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW wettelijk mogelijk te maken dat de wachttermijn wordt overgeslagen nadat een belangenorganisatie een collectieve actie heeft ingesteld als het onwaarschijnlijk is dat een andere belangenorganisatie zich gaat melden. De wachttermijn biedt andere belangenorganisaties de gelegenheid om kenbaar te maken dat zij voor dezelfde gebeurtenis ook een collectieve vordering willen instellen. De rechter wijst daarna een of meer organisaties aan als exclusieve belangenbehartiger(s). De onderzoekers verbinden aan deze aanbeveling de voorwaarde dat de reguliere regels over voeging en tussenkomst aan de kant van eisers onverkort van toepassing blijven.

Ik begrijp de gedachte achter deze aanbeveling, namelijk om geen onnodige vertraging op te lopen wanneer duidelijk is dat zich geen andere belangenorganisatieorganisatie zal melden. Toch neem ik deze aanbeveling niet over. Het zal in de praktijk steeds gaan om een wachttermijn van drie maanden; de zesmaandenwachttermijn geldt alleen als de rechter op verzoek van een andere belangenorganisatie de termijn van drie maanden verlengt (tot maximaal zes maanden). Dat is niet aan de orde als zich geen andere belangenorganisatie meldt. De wachttermijn valt in de praktijk bovendien samen met de termijn die de gedaagde krijgt voor het indienen van een verweerschrift, zodat het schrappen van de wachttermijn niet noodzakelijkerwijs tot een kortere voorfase leidt. De Hoge Raad heeft zich inmiddels uitgelaten over de voorwaarde dat de reguliere regels over voeging en tussenkomst ook aan de kant van eisers onverkort van toepassing blijven. In een overweging ten overvloede heeft de Hoge Raad gezegd dat een andere belangenorganisatie zich niet kan voegen aan de kant van eiser in een WAMCA-zaak.[28] Ik kom hier bij de bespreking van aanbeveling 7 nog op terug. Ik zie geen reden om door een wetsaanpassing voeging en tussenkomst aan de kant van de eisende belangenorganisatie door een andere belangenorganisatie alsnog mogelijk te maken. Bovendien zie ik meer in regie door de rechter op het punt van het voorkomen van onnodige vertraging, bijvoorbeeld door al voor het einde van de wachttermijn een planning voor de volgende processtappen te maken. In de monitoringsbijeenkomst kwam naar voren dat rechters dit soort regiemaatregelen steeds vaker lijken toe te passen.

Aanbeveling 9 Niet aanwijzen exclusieve belangenbehartiger

Aanbeveling 9 is om het wettelijk mogelijk te maken dat niet altijd een exclusieve belangenbehartiger wordt aangewezen. Ik lees deze aanbeveling in het licht van ideële vorderingen op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW. De wettelijke bepalingen over de exclusieve belangenbehartiger hebben alle te maken met de rol die de belangenorganisatie krijgt als exclusieve belangenbehartiger wanneer meerdere belangenorganisaties procederen en met de informatievoorziening door de exclusieve belangenbehartiger aan de nauw omschreven groep (onder meer

[28] Arrest in incident HR 10 oktober 2025, ECLI:NL:HR:2025:1534 (Milieudefensie/Shell), r.o. 3.3.

over de opt-out bij een vordering tot schadevergoeding).[29] In gevallen waarin geen andere belangenorganisatie zich heeft gemeld of waarin verschillende belangenorganisaties zich hebben gemeld, maar op één gezamenlijke dagvaarding, heeft de aanwijzing van een exclusieve belangenbehartiger geen meerwaarde. Ik kan mij voorstellen dat de rechter de aanwijzing van een exclusieve belangenbehartiger in dit type gevallen achterwege laat en meen dat de wet daarvoor reeds ruimte laat. Deze zienswijze is ook terug te vinden in de rechtspraak; in het evaluatierapport wordt geconstateerd dat rechters in vrij veel gevallen geen exclusieve belangenbehartiger hebben aangewezen, omdat dit geen redelijk doel diende en wel tot vertraging van de zaak zou leiden.[30] Wettelijk ingrijpen is daarom naar mijn mening niet nodig.

Aanbevelingen 10 en 11 Niet vaststellen nauw omschreven groep en overslaan opt-out

Aanbeveling 10 is om het wettelijk mogelijk te maken dat niet altijd een nauw omschreven groep wordt vastgesteld. Ook deze aanbeveling lees ik in het licht van ideële vorderingen op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW. Aanbeveling 11 is om bij dergelijke ideële vorderingen wettelijk mogelijk te maken dat de opt-out-fase wordt overgeslagen. Bij ideële vorderingen met een diffuse en onbepaalde achterban is het vaststellen van een nauw omschreven groep niet mogelijk en het bieden van een opt-out-mogelijkheid dus niet aan de orde. De uitspraak in de zaak, of dit nu een verklaring voor recht of de toe- of afwijzing van een eventueel gevorderd gebod of verbod is, geldt bovendien jegens de gehele diffuse en onbepaalde achterban. Het kan ook voorkomen dat het wel mogelijk is om een nauw omschreven groep vast te stellen, bijvoorbeeld als het gaat om de omwonenden van een vervuild meer of om bepaalde groepen werkenden, maar dat de uitspraak naar haar aard toch bindend zal zijn voor de hele groep. Dit is het geval als de vordering naar haar aard tot een uitkomst leidt die bindend is voor de hele groep. Ook dan is het onmogelijk om je als lid van de groep aan de werking van de uitspraak te onttrekken.[31] Het bieden van een opt-out-mogelijkheid is dan theoretisch beschouwd niet onmogelijk, maar wel zinloos omdat een opt-out zonder gevolgen blijft.[32] De lagere rechtspraak heeft in voorliggende zaken al een weg gevonden voor het omgaan met dit door de onderzoekers geconstateerde knelpunt. Rechters laten de bepalingen in Rv over de nauw omschreven groep en opt-out buiten toepassing bij ideële vorderingen waarin toepassing feitelijk onmogelijk is vanwege de diffuse en onbepaalde achterban en de aard van de vordering.[33] Ik kan mij vinden in de wijze waarop de rechtspraak hiermee omgaat en zie daarom op dit moment geen aanleiding voor een wetswijziging.

Aanbeveling 13 Interpretatie van representativiteit

Aanbeveling 13 is om in artikel 3:305a BW (in elk geval) voor ideële vorderingen op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW een kwalitatieve representativiteitstoets

[29] Zie in dit verband ook de tekst van artikel 1018c lid 1 onder e over de informatie die de belangenorganisatie moet opnemen in de dagvaarding: "e. de gegevens die de rechter in staat stellen om voor deze collectieve vordering een exclusieve belangenbehartiger aan te wijzen, *voor het geval andere collectieve vorderingen voor dezelfde gebeurtenis overeenkomstig artikel 1018d worden ingesteld*".
[30] Evaluatierapport, p. 129-130.
[31] Zie hierover ook de brief van FNV/CNV van 3 september 2026, p. 4, waarin wordt gewezen op het dwingendrechtelijke karakter van de kwalificatie van een arbeidsrelatie als arbeidsovereenkomst.
[32] In het geval van een uitspraak over de kwalificatie van een arbeidsrelatie als arbeidsovereenkomst is nog wel denkbaar dat een individuele werker daarna duidelijk maakt waarom de bijzondere omstandigheden van zijn of haar arbeidsrelatie maken dat die arbeidsrelatie niet onder het bereik van de uitspraak valt en de werker dus daardoor niet gebonden is.
[33] Evaluatierapport, p. 131.

in de wet te introduceren. Bij een kwalitatieve representativiteitstoets gaat het om de geschiktheid van de belangenorganisatie om op te komen voor de belangen. Deze aanbeveling voor een wetsaanpassing neem ik op dit moment niet over. Ze ligt in het verlengde van aanbeveling 4 om meer duidelijkheid te geven over de interpretatie van de representativiteitseis van artikel 3:305a BW in alle soorten collectieve acties.[34] Die laatste aanbeveling is mede tot de rechter gericht. Ik wil die rechtsontwikkeling niet doorkruisen.

De onderzoekers koppelen beide aanbevelingen aan doelstelling 3 van de WAMCA: het verbeteren van de kwaliteit van belangenorganisaties die een collectieve actie kunnen instellen op basis van artikel 3:305a BW voor de bescherming van benadeelden. Ik stel voorop dat de Hoge Raad inmiddels een uitspraak heeft gedaan over het representativiteitsvereiste van artikel 3:305a BW in een collectieve schadevergoedingsactie.[35] De Hoge Raad oordeelt dat de wettelijke eis dat een belangenorganisatie voldoende representatief moet zijn, gelet op de omvang van de vertegenwoordigde vorderingen en de achterban, geen getalsmatig criterium is. Er bestaat volgens de Hoge Raad geen allesbepalend criterium voor de invulling van dit vereiste en een evenwichtige afspiegeling van de achterban kan voldoende kan zijn. Het gaat naar het oordeel van de Hoge Raad om een gevalsafhankelijke beoordeling, waarbij alle omstandigheden kunnen meewegen.[36] De uitleg van het representativiteitsvereiste in een collectieve schadevergoedingsactie door de Hoge Raad vereist dus geen keuze tussen een kwantitatieve of kwalitatieve invulling. Welke elementen zwaarder wegen, hangt af van de omstandigheden van het geval.[37]

De Hoge Raad heeft zich nog niet hoeven uitlaten over de invulling van het representativiteitsvereiste bij een ideële vordering op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW. Uit het rechtsvergelijkend rapport blijkt geen noodzaak tot het stellen van nadere eisen aan de representativiteit van belangenorganisaties voor deze acties.[38] In zowel het rechtsvergelijkend rapport als het evaluatierapport concluderen de onderzoekers wel dat hiervoor een meer kwalitatieve benadering van het representativiteitsvereiste de voorkeur verdient.[39] In het evaluatierapport noemen de onderzoekers ter invulling hiervan het spreekbuiscriterium als oplossing. Het gaat dan om de vraag of een bepaalde belangenorganisatie daadwerkelijk het belang verwoordt en behartigt dat centraal staat in de collectieve actie. De onderzoekers wijzen in het rechtsvergelijkend rapport voor milieuzaken op het Verdrag van Aarhus, waarmee het hanteren van criteria die zien op de relatie tussen de belangenorganisatie en de achterban (kwantitatieve criteria) op gespannen voet staat.[40]

Ik deel de onderliggende analyse van de onderzoekers. Gelet op de aard van de vordering ligt voor de hand om bij een ideële vordering op basis van lid 6 van

[34] Evaluatierapport, p. 13 en 236.
[35] HR 17 juli 2026, ECLI:NL:HR:2026:1198 (*Oracle/Stichting The Privacy Collective*), r.o. 3.3.6.
[36] Idem.
[37] Zie ook Conclusie A-G De Bock (ECLI:NL:PHR:2026:129), vóór HR 17 juli 2026, ECLI:NL:HR:2026:1198 (*Oracle/Stichting The Privacy Collective*), punten 6.24-6.25.
[38] In de Jaarlijkse rapportage 2024-2025: Tegenspraak onder druk | College voor de Rechten van de Mens, wijst het College voor de rechten van de mens er bovendien op dat "Verdere aanscherping van het representativiteitsvereiste (…) de toegang tot de rechter voor deze organisaties nog verder [zou] kunnen belemmeren".
[39] Rechtsvergelijkend rapport, p. 30, evaluatierapport, p. 13.
[40] Zie over dit Verdrag ook de brief van Staatssecretaris van Infrastructuur en Watermanagement van 2 juni 2026 Tweede beleidsreactie op onderzoek Universiteit Utrecht 'Naar een robuuste implementatie van het Verdrag van Aarhus?', *Kamerstukken II*, 2025/26, 28 663, nr. 85.

artikel 3:305a BW de representativiteit te beoordelen op basis van de geschiktheid van de belangenorganisatie om de belangen te behartigen die in de procedure aan de orde zijn. Het huidige recht biedt hiervoor voldoende aanknopingspunten en uit het evaluatierapport blijkt dat in de lagere rechtspraak hier in toenemende mate vanuit wordt gegaan. De rechter kijkt bij ideële vorderingen op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW steeds nadrukkelijker naar de vraag of de belangenorganisatie een adequate spreekbuis is voor de groep voor wie zij optreedt.[41] Gelet op deze ontwikkelingen in de rechtspraak zie ik vooralsnog geen aanleiding tot wettelijk ingrijpen.[42]

5.3.2 Aanbevelingen voor collectieve schadevergoedingsacties

Aanbeveling 7 Amicus curiae bij schadeafwikkeling

Aanbeveling 7 is om in 305a-acties een wettelijke grondslag te creëren voor de inzet van *amicus curiae*, specifiek ter ondersteuning van de rechter bij het oordeel over de schadeafwikkeling.[43] Het instrument van *amicus curiae* houdt in algemene zin in dat anderen dan de direct betrokken partijen in de gelegenheid worden gesteld hun mening te geven over (een aspect van) een bepaalde zaak. Ik zie op dit moment geen aanleiding om gevolg te geven aan deze aanbeveling van de onderzoekers. Ik stel voorop dat dat in geen van de WAMCA-zaken de fase van schadeafwikkeling is bereikt, zodat nog geen ervaring is opgedaan met collectieve schadeafwikkeling en een eventuele rol van een deskundige daarin. Daarbij komt dat het instrument van *amicus curiae* in civiele zaken alleen wordt toegepast in de prejudiciële procedure bij de Hoge Raad.[44] Ook bij collectieve acties zijn prejudiciële vragen en dus de inzet van een *amicus curiae* mogelijk. Ik ben er niet van overtuigd dat de specifieke kenmerken van collectieve schadeafwikkeling een bredere inzet van de *amicus curiae* rechtvaardigen. Ik denk dat het deskundigenonderzoek dat de rechter op verzoek van partijen of ambtshalve kan laten uitvoeren, op dit moment toereikend is. Dat de benoeming van een deskundige en het deskundigenonderzoek onderwerp kunnen zijn van partijdebat, vormt op zichzelf onvoldoende grond voor inzet van de *amicus curiae*; partijen zullen daarop immers eveneens moeten reageren. Indien een partij het oneens is met een *amicus curiae* kan de weerlegging van diens advies bovendien nader onderzoek vergen.

Aanbeveling 14 Overslaan schikkingspoging na aanwijzing exclusieve belangenbehartiger

Aanbeveling 14 is om bij wet mogelijk te maken om de voorgeschreven schikkingspoging na aanwijzing van de exclusieve belangenbehartiger (artikel 1018g Rv) over te slaan of uit te stellen.[45] Hoewel algemener geformuleerd, lees ik deze aanbeveling vooral in het licht van collectieve schadevergoedingsacties. Ook voor deze aanbeveling is wat mij betreft geen aanpassing van de wet nodig. Het voorschrift om na aanwijzing van een exclusieve belangenbehartiger een schikking te beproeven sluit aan bij doelstelling 5 van de WAMCA om overleg en schikkingen te stimuleren. Ik kan mij vinden in de strekking van deze aanbeveling, namelijk dat de rechter partijen op elk passend moment in de procedure de gelegenheid

[41] Evaluatierapport, p. 101-102 en de rechtspraak genoemd in voetnoot 451.
[42] Uit het evaluatierapport, p. 13 blijkt dat onder professionals die hebben deelgenomen aan het vragenlijstonderzoek verschil van mening bestaat of voor een kwalitatieve representativiteitstoets een wettelijke herziening nodig is.
[43] Evaluatierapport, p. 10.
[44] Artikel 393 lid 2 Rv.
[45] Evaluatierapport, p. 13.

moet kunnen geven om een schikking te beproeven. Anders dan de onderzoekers meen ik dat deze ruimte al onder het huidige recht bestaat. De algemene opdracht aan de rechter om de beslissingen te nemen die nodig zijn (artikel 19 lid 2 Rv), te waken tegen onredelijke vertraging van de procedure (artikel 20 Rv) en waar mogelijk schikkingen te beproeven (artikel 87 Rv), biedt de rechter voldoende ruimte om af te zien van de voorgeschreven schikkingspoging waar de rechter dit zinloos acht en op elk passend ander moment in de procedure partijen tot een schikkingspoging te bewegen. Ik zie daarom geen noodzaak tot een wetswijziging op dit punt.

Aanbeveling 15 Schadestaatprocedure

Aanbeveling 15 is om de wetssystematische keuze te maken of in een 305a-procedure een verwijzing naar de schadestaatprocedure past. De onderzoekers koppelen dit aan doelstelling 1 van de WAMCA: het mogelijk maken van een collectieve schadeafwikkeling. Ook voor deze aanbeveling geldt zij voorbarig is, nu nog geen enkele ervaring is opgedaan met collectieve schadeafwikkeling op basis van het WAMCA-regime. De schadestaatprocedure is een mogelijkheid in een dagvaardingsprocedure om eerst een procedure te voeren over de aansprakelijkheid, waarna een min of meer separate procedure volgt over de (hoogte van de) schade. Met name bij complexe schadeprocedures in individuele (letsel)schadezaken kan deze splitsing soms een uitkomst bieden. Bovendien kan een uitspraak over de aansprakelijkheid leiden tot schikkingsonderhandelingen die een schadestaatprocedure uiteindelijk overbodig maken. Bij de collectieve actie op basis van artikel 3:305a BW is het om verschillende redenen moeilijk voorstelbaar en niet nodig om verwijzing naar een schadestaatprocedure mogelijk te maken. Allereerst veronderstelt artikel 3:305a BW dat een belangenorganisatie in een collectieve schadevergoedingsactie voor haar achterban op voorhand al een indicatie moet geven van de schade. Dit blijkt onder meer uit de formulering van het representativiteitsvereiste (‘gelet op de achterban en de omvang van de vertegenwoordigde vorderingen’). Daarnaast ligt voor de hand dat de inhoudelijke beoordeling door de rechter zich sowieso als eerste richt op de aansprakelijkheid, al was het maar om partijen in staat te stellen om op basis van dat oordeel eventueel een schikking te beproeven. Het oordeel over de aansprakelijkheid zal de rechter in de regel in een tussenvonnis geven. Als de belangenorganisatie onder geen beding in de collectieve actie een uitspraak wil over de schadeafwikkeling, ligt voor de hand dat zij haar vordering beperkt tot een verklaring voor recht (en eventueel een ge- of verbod).

5.3.3 Aanbevelingen voor alle collectieve acties

Aanbeveling 16 Tweesporensysteem voor de ontvankelijkheid

Aanbeveling 16 is om een wetssystematische keuze te maken inzake de vormgeving van de ontvankelijkheidstoets en daarbij een tweesporensysteem te overwegen bij de toetsing van de ontvankelijkheid van de belangenorganisatie. Een tweesporensysteem zou volgens de onderzoekers kunnen bijdragen aan doelstelling 2 van de WAMCA om te komen tot een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van collectieve acties. Het tweesporensysteem zou kunnen bestaan uit een eerste spoor op basis van een certificeringssysteem en een tweede spoor met ad hoc-toetsing van de ontvankelijkheid door de rechter.[46] Ik neem deze aanbeveling niet over.

[46] Evaluatierapport, p. 222.

Ik begrijp dat de onderzoekers in het licht van de lange doorlooptijd van de ontvankelijkheidsfase hebben gezocht naar mogelijkheden om de ontvankelijkheidstoets te versnellen voor belangenorganisaties die al ervaring hebben met de collectieve actie. Bij de totstandkoming van de WAMCA is al uitgebreid overwogen of enige vorm van certificering bijdraagt aan een efficiënte procedure. Destijds was de conclusie dat dit niet het geval is omdat dit een extra oordeel vooraf betekent terwijl de rechter alsnog aan veel ontvankelijkheidseisen zal moeten toetsen in relatie tot de ingestelde vordering.[47] Een systeem van certificering leidt bovendien tot extra regeldruk.[48] In de focusgroep zagen sommigen een tweesporensysteem als een mogelijkheid om de procedure te versnellen voor '*repeat players*'. Anderen wezen op de afbakeningsproblemen van dat begrip en op het feit dat een organisatie die ontvankelijk is in de ene zaak niet automatisch ontvankelijk hoeft te zijn in een zaak over een ander onderwerp. De mogelijkheid van tussentijdse veranderingen in de belangenorganisatie, zoals samenstelling van het bestuur, betekent dat de rechter de ontvankelijkheid van de belangenorganisatie altijd ook in de procedure zelf zal moeten toetsen. Daarmee achtten de deelnemers aan de focusgroep de potentiële tijdwinst van een tweesporensysteem beperkt.

Ik zie mede op basis van de uitkomsten van het onderzoek en de focusgroep geen aanleiding voor aanpassing van de wettelijke regeling op het punt van de ontvankelijkheidseisen. Wel zie ik ruimte voor de rechter om bij de beoordeling van de ontvankelijkheid van een belangenorganisatie waar dit passend is, rekening te houden met een plaatsing op de lijst voor het voeren van collectieve acties in een andere lidstaat of een beoordeling in een andere of eerdere collectieve actie. Dit mag geen afbreuk doen aan de beoordeling van de ontvankelijkheid van de concrete vordering van de belangenorganisatie.

Aanbeveling 12 Stroomlijnen subjectieve cumulatie aan de kant van gedaagde

De aanbeveling van de onderzoekers om de subjectieve cumulatie aan de kant van gedaagde wettelijk te stroomlijnen (aanbeveling 12), neem ik niet over. Van subjectieve cumulatie aan de kant van gedaagde is sprake als een eiser in één procedure meerdere gedaagden dagvaardt.[49] In veel collectieve acties gebeurt dit.[50] De onderzoekers doelen bij hun aanbeveling op de specifieke situatie dat in één collectieve actie meerdere belangenorganisaties vorderingen instellen tegen verschillende gedaagden.[51] In dat geval zijn er dus wel meer dagvaardingen. De onderzoekers vragen zich af of ook in dat geval toch sprake moet kunnen zijn van subjectieve cumulatie en dus van behandeling als één procedure. Ik zou de vraag naar de mogelijkheden van subjectieve cumulatie aan de kant van de gedaagde vooralsnog willen overlaten aan de rechtsontwikkeling en dit blijven monitoren. Er zijn immers nog andere gevallen van subjectieve cumulatie aan de kant van gedaagde denkbaar, bijvoorbeeld wanneer de rechter toestaat dat een partij zich voegt aan de kant van de gedaagde.[52] Ook in de focusgroep bestond twijfel over

[47] De aanwijzing van een belangenorganisaties als bevoegde instantie voor het instellen van een collectieve actie in een andere lidstaat gebeurt door de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (artikel 3:305e BW).
[48] Er moet dan immers een systeem worden opgezet met normen, toetsing en rechtsmiddelen tegen weigering of intrekking van de certificering.
[49] Groene Serie Burgerlijke Rechtsvordering, art. 94 Rv, aant. 7.
[50] Vrijwel elke collectieve schadevergoedingsactie kent meerdere gedaagde partijen, vaak onderdelen binnen hetzelfde concern. zie bijv. HR 17 juli 2026, ECLI:NL:HR:2026:1198 (*Oracle/Stichting The Privacy Collective*).
[51] Evaluatierapport, p. 171.
[52] Zie bijv. hof Den Haag 25 april 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:736, waarin het hof de incidentele vordering van Mens en Milieu tot voeging aan de kant van Shell in de appelprocedure in de zaak *Milieudefensie/Shell* toewees.

de wenselijkheid van wettelijk ingrijpen. Men achtte het in elk geval onwenselijk als een door de ene belangenorganisatie gedaagde partij automatisch ook wederpartij zou worden van elke andere belangenorganisatie in dezelfde WAMCA-zaak, omdat dit zou leiden tot vertraging. Op dit moment is nog onvoldoende in de praktijk uitgekristalliseerd welke gevalstypen zich voordoen, wat subjectieve cumulatie betekent als een partij (eiser of gedaagde) in hoger beroep gaat en hoe de rechtspraak hiermee omgaat. Voor wettelijk ingrijpen is het daarom nu te vroeg.

Aanbeveling 17 Toelaatbaarheid van voeging en tussenkomst

Aanbeveling 17 is dat de wetgever een wetssystematische keuze maakt over de mogelijkheid van voeging en tussenkomst in een 305a-procedure.[53] Hoewel dit niet met zoveel woorden in de aanbeveling staat, blijkt uit de formulering ervan dat het hier gaat om voeging en tussenkomt aan de kant van de *eiser*[54] Voor zover het gaat om de voeging door een andere belangenorganisatie aan de kant van eiser, heeft de Hoge Raad na de afronding van het onderzoek zich in een arrest hierover uitgelaten in een overweging ten overvloede. De Hoge Raad heeft overwogen dat voeging in een 305a-procedure aan de kant van de (oorspronkelijk) eiser onverenigbaar is met het wettelijk systeem zoals neergelegd in de artikelen 1018d en 1018e Rv.[55] Dit geldt in elk geval voor rechtspersonen (belangenorganisaties) die als eiser willen optreden; voor hen geldt een korte aanmeldtermijn van (in beginsel) drie maanden, waarna uit hun midden een exclusieve belangenbehartiger wordt aangewezen. Dit systeem verdraagt zich niet met de mogelijkheid voor belangenorganisaties om zich naderhand te voegen of tussen te komen. Ik zie in het licht van deze uitspraak van de Hoge Raad geen aanleiding om hierin een andere keuze te maken.

Het evaluatierapport bevat geen expliciete aanbeveling over verduidelijking van de toelaatbaarheid van voeging van *individuele* eisers aan de kant van de belangenorganisatie. Wel constateren de onderzoekers dat onduidelijk is of individuele vorderingen ook in een 305a-procedure (gezamenlijk) kunnen worden behandeld of dat over deze vorderingen in een aparte individuele procedure geoordeeld moet worden en individuele eisers niet-ontvankelijk zijn in een 305a-procedure.[56] Zij verwachten dat de rechtspraak hierover duidelijkheid zal scheppen.[57] In de lagere rechtspraak is hierover verschillend geoordeeld.[58] Inmiddels ligt bij de Hoge Raad de vraag voor of individuele eisers in een WAMCA-procedure ontvankelijk kunnen zijn.[59] Ik wacht het arrest van de Hoge Raad af.[60]

5.4 Aanbevelingen 18, 19 en 20 Monitoring

[53] Evaluatierapport, p. 12.
[54] Zie volledige tekst aanbeveling 17 in de bijlage bij deze brief.
[55] Arrest in incident HR 10 oktober 2025, ECLI:NL:HR:2025:1534 (*Milieudefensie/Shell*), r.o. 3.3.
[56] Evaluatierapport, p. 142.
[57] Evaluatierapport, p. 225.
[58] Zie evaluatierapport p. 141-142. Zie bijvoorbeeld de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag, die overwoog dat het wettelijk systeem niet toelaat dat naast de belangenbehartigende organisatie individuele gedupeerden als partij in dezelfde procedure een rechtsvordering instellen of zich in de procedure mengen via voeging of tussenkomst, onder verwijzing naar de MvT (rb. Den Haag (Vzr) 13 oktober 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:15385 (*XR/Staat & Gemeente Den Haag*), r.o. 4.6). De rechtbank Midden-Nederland oordeelde, eveneens onder verwijzing naar de MvT, dat individuele eisers zich niet kunnen voegen aan de kant van de belangenorganisaties, maar dat zij wel naast de belangenorganisatie een vordering kunnen instellen (rb. Midden-Nederland 17 juli 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:4106 (*DBC c.s./NZa*), rov. 4.41-4.44).
[59] https://www.hogeraad.nl/actueel/lopende-zaken/?zoeken_term=ECLI%3ANL%3AGHDHA%3A2025%3A2437&Sector=1&Instantie=&Soortzaak=&Status=, Incidenteel cassatie beroep tegen ECLI:NL:GHDHA:2025:2437.
[60] Ik ga er daarbij vanuit dat een oordeel over de toelaatbaarheid van voeging ook zal gelden voor tussenkomst.

Aanbevelingen 18, 19 en 20 zien op het monitoren van (bepaalde aspecten van) de werking van de WAMCA. Aanbeveling 18 betreft het monitoren van de wijze waarop de rechter tot een collectieve schadeafwikkeling komt. Aanbeveling 19 ziet op het monitoren van de rol van de exclusieve belangenbehartiger met het oog op de vraag of deze rol in de toekomst door wettelijk interveniëren moet worden versterkt. Aanbeveling 20 is om de collectieve actie en eventuele wetswijzigingen naar aanleiding van het onderzoek periodiek te blijven monitoren.[61] Ze wijzen erop dat de WAMCA een relatief jonge wet is met maatschappelijke relevantie. Ik onderschrijf de noodzaak tot het blijven monitoren van de werking van de met de WAMCA ingevoerde regeling. Ik zal deze jaarlijkse WAMCA monitoringsbijeenkomsten met het veld ook de komende jaren voortzetten en daarbij de specifieke onderwerpen betrekken die de onderzoekers daarbij als aandachtspunten noemen.[62]

6. Vervolgonderzoek

Ik zie in navolging van de opmerkingen van de onderzoekers hierover aanleiding voor vervolgonderzoek. Ik heb in het commissiedebat Civielrechtelijke onderwerpen uw Kamer reeds laten weten dat ik in aanvulling op het evaluatieonderzoek van de WAMCA nader onderzoek wil laten doen naar de maatschappelijke effecten van de collectieve acties, waaronder eventuele gevolgen voor het investerings- en vestigingsklimaat.[63] Zulk vervolgonderzoek werd ook bepleit in de monitoringsbijeenkomst en de focusgroepen.[64] Daarnaast heb ik aan uw Kamer, in reactie op de eerder genoemde twee moties hierover, onderzoek toegezegd naar procesfinanciering, financierbaarheid en de mogelijke nadere regulering van derdenfinanciers. Ook de onderzoekers bevelen vervolgonderzoek aan naar de kosten van een collectieve (schadevergoedings)actie en van een ideële vordering op basis van lid 6 van artikel 3:305a BW in de rechtspraktijk voor de eisende partij en haar achterban, de gedaagde partij en de rechterlijke macht. Zij bevelen aan daarbij te kijken naar de vraag wat een maatschappelijk aanvaardbare beloning/winstmarge is voor betrokkenen van een belangenorganisatie en/of een procesfinancier. Hiermee geef ik tevens uitvoering aan de motie Postma.[65] Ik heb het WODC gevraagd om dit onderzoek uit te voeren.

7. Overig punten

7.1 Centraal register voor collectieve vorderingen

In het evaluatierapport hebben de onderzoekers geen opmerkingen gemaakt over de toegankelijkheid en werking van het Centraal register voor collectieve vorderingen.[66] Dit is het register waarin alle nieuwe collectieve acties moeten worden aangetekend. De Raad voor de rechtspraak is de houder van dit register

[61] Evaluatierapport, p. 12.
[62] Evaluatierapport, p. 237.
[63] Zie het Verslag van het commissiedebat Civielrechtelijke onderwerpen op 22 april 2026, *Kamerstukken II*, 2025/26, 29 279, nr. 1064. De maatschappelijke gevolgen vielen buiten de reikwijdte van het evaluatieonderzoek, zie p. 32 van het evaluatierapport.
[64] Zie in dit kader ook de brief van VNO NCW en VEUO d.d. 30 maart 2026 aan de staatssecretaris J&V en ministers van EZK en Financiën over de werking van het Nederlandse stelsel rond collectieve acties.
[65] Motie van het lid Postma (36600 L, 18).
[66] Wel zijn de onderzoekers kort ingegaan op de verwerkingsverantwoordelijkheid onder de AVG voor de in het register geplaatste informatie.

op basis van lid 7 van artikel 3:305a BW. In de praktijk vervult het register een belangrijke rol als bron van informatie over alle aanhangige collectieve acties voor eiser, gedaagden, advocaten, rechters, wetenschappers en beleidsambtenaren. Het register is daarmee heel waardevol, maar er is ruimte voor verbetering. Het register is lastig doorzoekbaar. Een ander punt is dat inschrijving van de dagvaarding van een collectieve actie in kort geding formeel niet is voorgeschreven. Daarom staan sommige collectieve acties in kort geding wel in het register en andere niet. Een volledig overzicht ontbreekt daardoor. Sinds de uitspraak van de Hoge Raad dat de verplichte aantekening in het register niet geldt voor hoger beroep, is daarnaast niet meer goed kenbaar of in een zaak hoger beroep of cassatie is ingesteld. Dit betekent dat voor een verplichte melding hiervan in het register een wetsaanpassing nodig zou zijn. Ik ben van plan om samen met de Raad voor de rechtspraak te bekijken welke mogelijkheden er zijn om de informatie in het register volledig, beter toegankelijk en beter doorzoekbaar te maken.

7.2 Algemeenbelangacties: onderscheid overheid en private gedaagde partij?
Op deze plaats ga ik ook in op de vraag of er een onderscheid moet worden gemaakt tussen algemeenbelangacties tegen de overheid en algemeenbelangacties tegen private partijen. Deze vraag kwam op tijdens het commissiedebat Civielrechtelijke onderwerpen van 22 april 2026. Artikel 3:305a BW biedt (slechts) de processuele mogelijkheid aan een belangenorganisatie om op te komen voor de belangen van andere personen als deze voldoende gelijksoortig zijn en de belangenorganisatie voldoet aan de overige ontvankelijkheidseisen. Artikel 3:305a BW bepaalt niet welke vorderingen een belangenorganisatie kan instellen en tegen wie. Een onderscheid in de mogelijkheden voor het instellen van een algemeenbelangactie tegen een overheid of een private entiteit zou neerkomen op een aanpassing van het materiële recht. Ik zie daarvoor onvoldoende rechtvaardiging. De kwalificatie als algemeenbelangactie heeft betrekking op de aard van (de schending van) het ingeroepen recht. Wat de verplichtingen en verantwoordelijkheden zijn van een partij tegenover een ander, is een vraag van materieel recht. Dit materiële recht kan zijn vastgelegd in wetten gericht op specifieke partijen, zoals zorgplichten van banken tegenover consumenten.[67] Dit materiële recht kan ook zien op meer algemene verplichtingen en verantwoordelijkheden, gericht tot eenieder, zoals de bepaling inzake onrechtmatige daad van artikel 6:162 BW. Daarbij gaat het om de vraag of een partij aansprakelijk kan worden gehouden voor onrechtmatig handelen of nalaten tegenover een ander. Voor het antwoord op die vraag maakt het niet uit of het gaat om handelen of nalaten van een overheid of van een private partij. Het gaat immers steeds om de verantwoordelijkheid voor het *eigen* handelen of nalaten.

7.3 De positie van vakbonden onder het WAMCA-regime
In het commissiedebat Civielrechtelijke onderwerpen van 22 april 2026 is ook de positie van vakbonden in collectieve acties onder het WAMCA-regime aan de orde geweest. In hun brief van 3 september 2026 hebben FNV en CNV hier ook aandacht voor gevraagd. Zij wijzen er in hun brief op dat collectieve acties sinds inwerkingtreding van dit regime voor vakbonden lastiger zijn geworden. FNV en CNV noemen in dit verband de duur van de procedures met een verplichte wachttermijn van drie maanden, de toets op representativiteit, de onduidelijkheid over de vraag of een groepsactie en een ideële vordering gecombineerd kunnen

[67] Zie bijvoorbeeld artikel 4:24a Wet financieel toezicht.

worden en de onduidelijkheid over de mogelijkheid van een opt-out. Ze pleiten voor een apart te onderscheiden positie voor vakbonden in de WAMCA en zien daarvoor verschillende opties, waaronder de herintroductie van artikel 3:305a BW (oud) speciaal voor vakbonden of een apart ontvankelijkheidsregime voor vakbonden in de huidige regeling.

Vakbonden vervullen een belangrijke rol in de handhaving van het arbeidsrecht. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en ik benadrukken dat vakbonden voor het vervullen van deze rol voldoende toegang tot de rechter moeten hebben. In deze kabinetsreactie ben ik bij de bespreking van de aanbevelingen van de onderzoekers al ingegaan op de wachttermijn van drie maanden, de invulling van de representativiteit en de mogelijkheid om de opt-out over te slaan. Ik voeg daar het volgende aan toe. Ook voor arbeidsgerelateerde vorderingen van de vakbonden geldt dat de Rechtspraak hierin tijd moet krijgen om haar weg te vinden. De ontwikkelingen die ik zie in de jurisprudentie geven mij vertrouwen dat de Rechtspraak in staat is om onduidelijkheden in de WAMCA-regeling te verhelderen en dat deze verheldering kan leiden tot versnelling van toekomstige procedures. Op het specifieke punt van een groepsactie gecombineerd met een ideëel doel wil ik de ontwikkelingen in de rechtspraktijk nauwlettend blijven volgen. Ook wil ik samen met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid het gesprek met FNV en CNV hierover voortzetten. Ik vind het nog te vroeg voor vergaand wettelijk ingrijpen zoals voorgesteld door FNV en CNV.[68]

8. Afsluiting

In deze brief ben ik ingegaan op het rechtsvergelijkend rapport en het evaluatierapport van het WAMCA-evaluatieonderzoek. Het is goed dat de onderzoekers knelpunten, met name van de lange doorlooptijd van de ontvankelijkheidsfase, in beeld hebben gebracht. Ook kan ik mij vinden in veel van de onderliggende analyses bij de aanbevelingen van de onderzoekers voor wetsaanpassing. Mijn belangrijkste boodschap in reactie op de rapporten is dat het op dit moment nog te vroeg is om te komen met voorstellen voor wetsaanpassingen voor de met de WAMCA ingevoerde regeling. Over veel van de door de onderzoekers gesignaleerde processuele knelpunten zijn op dit moment zaken aanhangig, ook in hoger beroep en cassatie. We hebben daarnaast nog geen collectieve schadeafwikkelingen gezien in de praktijk. Mede door de rechtsontwikkelingen na afronding van het onderzoek, heb ik er vertrouwen in dat veel van de door de onderzoekers gesignaleerde knelpunten ook zonder wettelijke aanpassing kunnen worden opgelost. Daarbij wil ik de werking van de WAMCA graag blijven monitoren met de praktijk, om te weten welke vraagpunten inmiddels zijn verduidelijkt en welke punten nog niet zijn opgelost. Ook wil ik met het vervolgonderzoek de inzichten vergroten in de kosten, financiering en financierbaarheid van WAMCA-zaken en de maatschappelijke gevolgen van collectieve acties.

Gelet op het maatschappelijk belang en de grote aandacht voor dit onderwerp, zie ik reden voor een volgende evaluatie in 2030, tien jaar na inwerkingtreding van de WAMCA-regeling. Ik verwacht dat de praktijk dan nog meer haar weg heeft

[68] De door FNV/CNV in hun brief genoemde Temper-zaak (Hof Amsterdam 16 juni 2026, ECLI:NL:GHAMS:2026:1612) ligt op dit moment bij de Hoge Raad.

gevonden met de WAMCA en dat er tegen die tijd voldoende uitspraken en ervaringen beschikbaar zijn – ook met schadeafwikkeling - om beter onderbouwde conclusies te kunnen trekken over de wenselijkheid van eventuele wetsaanpassingen. In de tussentijd blijf ik aan de hand van de monitoring en de uitkomsten van het vervolgonderzoek graag met uw Kamer over dit onderwerp in gesprek.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

Claudia van Bruggen

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Classificatie
1	Lijst aanbevelingen WAMCA-evaluatie	

Bijlage
Lijst aanbevelingen evaluatierapport zoals door de onderzoekers ingedeeld naar soort[69]

Nr	Doelstelling WAMCA	Duidelijkheid is gewenst t.a.v. de volgende aspecten
1	Komen tot een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van 305a-acties	Duidelijkheid is gewenst over of het mogelijk zou moeten zijn om (bepaalde) incidentele vorderingen te beoordelen voordat de 3/6-maandentermijn is afgelopen (artikel 1018c lid 3 Rv). Bijv. over rechtsmacht of toepasselijk recht.
2	Komen tot een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van 305a-acties	Duidelijkheid is gewenst over of de voldoende gelijksoortige belangentoets van artikel 3:305a lid 1 BW en voldoende gelijke feiten en rechtsvragentoets van artikel 1018c lid 5 sub b Rv dezelfde toetsingsmaatstaf betreffen. Een en ander om herhaling van zetten te voorkomen.
3	Komen tot een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van 305a-acties	Duidelijkheid is gewenst over de uitgangspunten voor hoger beroep en cassatie. Het uitkristalliseren hiervan kan tot op zekere hoogte worden overgelaten aan de rechter, maar vraagt wellicht om op bepaalde punten om wetgevend ingrijpen. Deze wetsevaluatie biedt niet de ruimte om specifiek naar hoger beroep en cassatie in de 305a-actie onderzoek te doen, waardoor geen concretere aanbevelingen hierover kunnen worden gedaan. Het verdient aanbeveling om de voor- en nadelen van bepaalde opties in kaart te brengen.
4	Kwaliteitsbeoordeling t.b.v. bescherming van benadeelden/betrokkenen	Duidelijkheid is gewenst over de interpretatie van de representativiteitseis in reguliere acties en in lid-6-acties. Wat betreft de lid-6-actie is de aanbeveling gesuggereerd om hiervoor een kwalitatieve interpretatie te hanteren.
5	Voorkomen van excessen	Duidelijkheid is gewenst over wat het toetsingscriterium ‘zeggenschap’ (artikel 3:305a lid 2 sub c BW) precies inhoudt. Duidelijkheid zou kunnen worden gecreëerd door het laten opstellen van richtsnoeren of een modelovereenkomst hiervoor.

[69] Zie p. 235-237 Evaluatierapport.

6	Lichtere ontvankelijkheidstoets van acties vanwege niet opportuniteit zware toets	Duidelijkheid is gewenst over wat wordt verstaan onder 'opmaat tot schadevergoeding'.
Nr	**Doelstelling WAMCA**	**Concrete aanbevelingen (mogelijke) wetswijzigingen**
7	Collectieve schadeafwikkeling mogelijk maken	Overweeg om rechters de mogelijkheid te bieden een amicus curiae in te zetten in een 305a-actie.
8	Komen tot een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van 305a-acties	Overweeg om de rechter de ruimte te geven om de 3/6 maandentermijn over te slaan in lid-6-acties als onwaarschijnlijk is dat een andere 305a-organisatie zich gaat registreren. De reguliere regels over tussenkomst en voeging zouden dan wel van toepassing moeten blijven.
9	Komen tot een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van 305a-acties	Introduceer een wettelijke regel over (het loslaten van de verplichting tot) aanwijzen van een EB als één 305a organisatie een registeraantekening maakt, of als meerdere belangenorganisaties gezamenlijk één dagvaarding registeren. Een alternatief is: geef de rechter bij wet de mogelijkheid om deze stap over te slaan in deze gevallen.
10	Komen tot een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van 305a-acties	Geef de rechter (bij wet) de mogelijkheid om geen nauw omschreven groep vast te stellen als een groep diffuus en onbepaald is, waardoor de vaststelling daarvan de facto niet mogelijk is.
11	Komen tot een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van 305a-acties	Geef de rechter (bij wet) de mogelijkheid om in geval van een lid-6-actie de opt-out-fase over te slaan als daarin wordt opgekomen voor een

		algemeen belang waarbij een individu zich niet kan onttrekken aan de uitkomst.
12	Komen tot een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van 305a-acties	Introduceer een wettelijke regel die subjectieve cumulatie aan gedaagde zijde stroomlijnt, zodat helder wordt hoe moet worden omgegaan met verschillende vorderingen van verschillende 305a-organisaties ingesteld tegen diverse gedaagden.
13	Kwaliteitsbeoordeling t.b.v. bescherming van benadeelden/betrokkenen	Introduceer een kwalitatieve representativiteitstoets voor (in ieder geval) lid-6-acties met een ideëel doel, waarbij de geschiktheid van de 305a-organisatie om op te komen voor de belangen die onderwerp zijn van de procedure wordt getoetst.
14	Stimuleren van overleg en schikkingen	Geef de rechter (bij wet) de ruimte om de schikkingspoging voorafgaand aan de inhoudelijke beoordeling over te slaan als geen vooruitzicht bestaat op een schikking, of om de poging te laten doen op een (later) moment waarop de rechter de verwachting heeft dat een schikkingsmogelijkheid erin zit.
Nr	**Doelstelling WAMCA**	**Wetssystematische keuzes**
15	Collectieve schadeafwikkeling mogelijk maken	Een vordering tot verwijzing naar een schadestaatprocedure is niet uitgesloten met de WAMCA. De wetssystematische keuze ligt voor of deze vorderingsmogelijkheid past in de WAMCA procedure. In de WAMCA-procedure wordt uitgegaan van een bindende uitkomst voor een groep benadeelden en waarvoor een eigen regime voor collectieve schadeafwikkeling is vastgelegd in artikel 1018i Rv. Drie opties zijn besproken: I. ofwel uitsluiten, waardoor de collectieve schadeafwikkeling geconcentreerd blijft in de 305a-hoofdprocedure; II. toelaten, waardoor na een oordeel over aansprakelijkheid in de 305a 237 hoofdprocedure, individuele schadestaatprocedures kunnen volgen; en III. toelaten, maar met de beperking dat een verwijzing naar een schadestaatprocedure een ‘305a schadestaatprocedure’ moet zijn waarin de EB het voortouw neemt en waardoor artikel 1018i Rv alsnog toegepast wordt.

16	Komen tot een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van 305a acties	Om de voorfase te bespoedigen ligt de vraag voor of 305a organisaties die ervaring hebben met de 305a-actie (repeat players) herhaaldelijk op alle punten van de ontvankelijkheidstoets getoetst zouden moeten worden. De wetssystematische keuze ligt voor hoe deze ontvankelijkheidstoets kan worden vormgegeven, zodanig dat de voorfase wordt bespoedigd. Verschillende opties zijn genoemd door professionals, die allemaal vragen om wetgevend optreden. Een tweesporensysteem lijkt overweging te verdienen.
17	Komen tot een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van 305a acties	De wetssystematische keuze ligt voor of voeging en tussenkomst mogelijk zou moeten zijn in een 305a-procedure. Hierbij kan ervoor gekozen worden om belangenorganisaties (en eventueel individuen, maar duidelijkheid daarover is gewenst) in een voorbereidende fase, met een 3/6 maandentermijn, te laten overgaan tot registeraantekening waardoor zij partij worden bij de procedure.
Nr	**Doelstelling WAMCA**	**Monitoring**
18	Collectieve schadeafwikkeling mogelijk maken	Monitor de wijze waarop de rechter komt tot een collectieve schadeafwikkeling, en of het geldende schadevergoedingsrecht afdoende ruimte biedt voor een redelijke schadevergoeding (die in overeenstemming met het recht is).
19	Komen tot een gecoördineerde, efficiënte en effectieve afwikkeling van 305a acties	Monitor of deze rol van de EB in de toekomst door wettelijk interveniëren moet worden versterkt. De regierol van de EB is in reguliere acties nog maar weinig beproefd.
20	En verder	Monitor de 305a-actie en eventuele wetswijzigingen naar aanleiding van dit onderzoek periodiek. Het is een relatief ‘jonge wet’ met maatschappelijke relevantie.